

Maldegem

Rechtlijnige tweelingen

19 februari 2011

Er stond een maan als een blinkend gepoetste zilveren munt te glanzen tussen de kale bomen toen ik opstond. Maar eens het zover was om van huis weg te rijden, had de maan reeds een grijze deken over zich heen getrokken en besloten nog wat verder te soezen. En die grijze deken bleef daar. Ook wanneer de zon later wanhopig probeerde er een gat in te branden.

Mijn bestemming op dit vroege uur was „die Loyale“, Maldegem. Helemaal in het noordwesten van de provincie Oost-Vlaanderen en de uiterste gemeente die nog tot het Meetjesland wordt gerekend. De vlijende bijnaam werd in eerste instantie toegekend aan Filips III van Maldegem die zich in 1300 onderscheidde door zijn onwankelbare trouw aan de Vlaamse graaf Gwijde van Dampierre. Uiteraard is later dit epitheton met graagte door Maldegem zelf overgenomen.

Het „mal“ in de plaatsnaam wekte bij mij het vermoeden dat er hier lang geleden wel iets ergs of slechts aan de hand was geweest. Maar nee hoor, de naam moet afkomstig zijn van Maplingaheim. Hetgeen dan „woning van de lieden van Maplo“ moet betekenen. Die rare „p“ heb ik zo gevonden in een etymologisch woordenboek. Waarbij ik geen idee heb hoe zo'n teken wordt gelezen en uitgesproken. Ik hou het maar op de ons vertrouwde klank. Wie het beter weet mag het zeggen.

Relativiteit

Er is iets met de afstand tussen hier en Maldegem. Om te beginnen had ik verwacht dat die kleiner was dan die uiteindelijk bleek te zijn. Om één of andere reden is Maldegem me zo vertrouwd dat het wel lijkt alsof het niet al te ver weg kan zijn. Waarom precies kan ik eigenlijk niet verklaren. Of het zou moeten zijn doordat in de tijd dat mijn ouders (zeg maar: mijn moeder) een kruidenierswinkel uitbaatten er een verband bestond met die plaats.

Waardoor de naam ervan nogal dikwijls viel binnen ons huishouden. De leveranties van de waren voor de winkel kwamen wekelijks met een grote vrachtwagen uit... precies, Maldegem. Van de chauffeur heb ik nog geleerd dat het zachte, schuimige snoepgoed met witte en roze lagen ginder „nunnebillen“ (nonnendijen) wordt genoemd. Wat ondanks alles nog ietsje eleganter was dan onze plaatselijke benaming „slappe treuzen“. Vanwege de connotatie met het vrouwelijke geslachtsorgaan vertaal ik dat even niet. In Amerika kennen ze die snoep overigens als marshmallows. Wat lang niet zo leuk klinkt. O ja, vermits Maldegem wel erg dicht bij Brugge ligt, kan het zijn dat daar ook „paterbillen“ te koop zijn. Ik

denk er liever niet aan hoe dat er moet uitzien.

Nu, zoals ik al zei: het was behoorlijk wat verder dan oorspronkelijk begroot. Ruim zestig kilometer enkel had ik te rijden. Zo gaf de elektronische wegkabouter een reistijd aan die neerkwam op één uur en een kwartier. Bleek echter dat het uiteindelijk ongeveer twintig minuten minder was! Dus Maldegem was blijkbaar wat dichterbij gekomen. Evenwel zal het wel meer te maken gehad hebben met het nagenoeg ontbreken van ander verkeer en met het feit dat de GPS over gans de lengte van de N49, „de expresweg“ van

Antwerpen naar Knokke die langs Maldegem schampt, als toegelaten maximumsnelheid

slechts 90 kilometer per uur aangaf. Daar waar het een weg is met twee rijstroken in beide richtingen, gescheiden door een middenberm. Waar dus, behoudens anders aangeduid, wel 120 mag gereden worden. Al zitten de zaken op die weg wel een beetje raar in elkaar want geregeld duiken er kruispunten op, voorzien van verkeerslichten, waar inderdaad slechts 90 mag gereden worden. Het maakte alles samen echter wel dat ik veel te vroeg op mijn bestemming aankwam.

Ter Donk of niet ter Donk

Eigenlijk was mijn echte bestemming niet Maldegem zelf maar een onderdeel ervan. De woonkern Donk, met name. Er deed zich dus het feit voor dat ik vanaf De Donk ruim zestig kilometer had afgelegd om in Donk aan te komen. Ik was onderweg blijkbaar het lidwoord kwijtgeraakt. Ach, het is ook een plaatsnaam die zeer dikwijls voorkomt. Hetzij als zelfstandige naam, hetzij als deel in een samenstelling. Zo heb ik in België niet minder dan zeven plaatsen en plaatsjes geteld die met de naam „Donk“ pronken. Zonder de minste twijfel heb ik er nog een aantal gemist. In Nederland zijn het er zelfs tien! En in Gouda hebben ze helemaal iets met die naam want daar heten zowel de plaatselijke zwem- en waterpoloclub als een voetbalvereniging zo.

Men kan veilig veronderstellen dat de oorsprong van de naam overal wel op hetzelfde is terug te voeren: een donk is altijd een zandige heuvel (geweest) die zich duidelijk aftekende tegenover een lager gelegen, meestal moerassig gebied. Het was doorgaans ook een plek waar sinds lang geleden bewoning mogelijk en aanwezig was. Die hoger gelegen plaatsen zijn ontstaan in het laatste gedeelte van de jongste ijstijd, het Weichselien. Al is „jong“ in dit verband wel erg ruim op te vatten. We spreken dan immers over iets wat zo'n 10000 jaar geleden is gebeurd. Er heerste hier toen een poolklimaat en daardoor groeide hier ook nauwelijks wat. Dus had de wind vrij spel en die blies het zand langs de rivieren tot duinen op. Van dat voormalige reliëf is me op deze wandeling echter niets gebleken. In tegendeel. Alleen de naam van de plaats herinnert nog aan de aanwezigheid van die landduinen.

In het schooltje waar moest ingeschreven worden was nog haast niemand. Het licht brandde en twee mensen waren bezig allerlei gedrukte zaken aan de muren op te hangen. Voor de rest was het er opmerkelijk leeg en stil... Bleek het toch al mogelijk om in te schrijven. Ik heb daar nog even zitten twifelen maar tenslotte heb ik me toch maar op weg begeven. Als echt de allereerste wandelaar dit keer.

Kaarsrecht water

Het eerste stuk van de wandeling heb ik puur per toeval goed gevolgd want door de donkerte heb ik hier en daar een belangrijke aanduiding gemist. Desondanks ben ik, door een soort godswonder, precies op streek gebleven. Er zat een stuk in het traject waar in de startzaal al voor gewaarschuwd was als zijnde onbegaanbaar met kindervagens. Dat bleek perfect met de werkelijkheid overeen te stemmen. Meer nog: het was zelfs zonder kindervagen al moeilijk om het pad te volgen. Wegens de diepe sporen die er door grote tractoren in gereden waren. In die afgrond diepe geulen stond nu tot de rand water. Op een bepaald punt moest er een weg gezocht worden over een smalle richel vlak langs een prikkeldraad. Nog een geluk dat er geen spanning stond op deze afsluiting want nu was het mogelijk, en noodzakelijk, hier en daar het prikkeldraad aan te vatten om het wat opzij te duwen. Om een scheurende confrontatie van prikkeldraad en kleding te voorkomen. Dat vereiste een reeks operaties die in het heersende duister niet vanzelfsprekend waren. Het was echter het enige stuk met die kenmerken in het hele traject. Voor de rest ging het uitsluitend over gebaande wegen en paden. Ik weet niet of op dat moeilijke stuk de kras-sende kraaien gealarmeerd waren door mijn gezwaai met een lichtbron of dat ze me uitslachten. In dat laatste geval zullen ze in de loop van de dag nog heel wat te lachen gekregen hebben.

Waar in dit vlakke land opeens een verhevenheid opduikt kan geredelijk een dijk verwacht worden. Wat hier inderdaad ook het geval was. Achter die dijk lagen twee oude bekenden

Hier liggen de beide kanalen netjes naast elkaar. Links de Stinker (Schipdonkkanaal), rechts de Blinker (Leopoldskanaal)

op me te wachten. Nu ja, het valt sterk te betwijfelen of ze inderdaad wel op mij hadden gewacht maar ze waren er hoe dan ook. En al lang: de Blinker en de Stinker. Officieel heten die respectievelijk het Leopoldkanaal en het Schipdonkkanaal. Vanaf Stobrugge (Maldegem) tot aan de zee lopen deze twee kanalen perfect evenwijdig en op zeer korte afstand van elkaar. Iets wat je nog niet te dikwijls ziet. De beide waterlopen worden van het land en van elkaar gescheiden door een dijk. Als soldaten in het gelid staan daar op die dijken rijen populieren netjes in kaarsrechte rijen achter elkaar. Iemand schijnt over dit aanzicht ooit nog eens lyrisch geworden te zijn. Die had het over „een kathedraal

van bomen“. Een dichtertelijke vrijheid, lijkt het mij.

Het ligt nogal voor de hand dat zich hier allerlei gevogelte pleegt op te houden. Vooral die soorten die het van water moeten hebben. De blauwe reiger loert vanuit wat er op de oevers groeit op zijn prooi. Aalscholvers, eenden en andere watervogels vinden hier eveneens hun gading. In de bermen roert ook entwat. Verschillende soorten kleine zoogdieren hebben een thuis in de plantengroei.

De beide waterlopen zijn niet bevaarbaar! Wie haalt het nu in zijn hoofd om twee flinke kanalen te graven, wanneer er toch geen scheepvaart op mogelijk is? Daar zijn natuurlijk redenen voor.

Het Leopoldkanaal ben ik al eerder op mijn wandelingen tegengekomen. Meerdere malen zelfs. Dat kanaal werd in 1845 gegraven en het loopt van Boekhoute (de Braakman) tot aan Heist. De aanleiding tot het graven van dit kanaal had te maken met het onafhankelijk worden van België. Vóór het ontstaan van België in 1830 gebeurde de ontwatering van de polders langs het Lapscheurse Gat. Dat gat is een kreek die nog steeds de grens vormt tussen België en Nederland. Vervolgens werd het water via Sluis en Cadzand naar zee afgevoerd. Het feit dat ze hier smadelijk verjaagd werden, stemde de Nederlanders niet vrolijk. Als represaille wilden ze niet langer dat de afwatering van het land in het noorden van België via hun grondgebied gebeurde. Ze sloten daarom alle kanalen en sluizen af. Dat had uiteraard verstrekende gevolgen voor het landbouwland aan de Belgische kant. Daar kwamen zeer vaak overstromingen voor en de landerijen werden zonder meer waterziek en nagenoeg onbruikbaar. Het kwam zelfs zo ver dat er hier toen moeraskoorts voorkwam. Malaria, hier, stel je voor! Als oplossing werd toen het Leopoldkanaal gegraven. Dat moest zorgen voor de hoognodige afvoer van het water naar de zee. Het was dus apriori niet de bedoeling een bevaarbare waterweg aan te leggen.

Jarenlang was de waterkwaliteit van de beide kanalen zeer dubieus. Het Leopoldkanaal kwam er nog het beste vanaf en daardoor werd het „de Blinker“ genoemd.

Ook het Schipdonkkanaal is een afwateringskanaal. Op de bruggen die de kanalen overspannen staat „afleidingskanaal“ te lezen. Het zal wel een belgicisme zijn, vermoed ik. Het is iets jonger dan het Leopoldkanaal want het werd in 1852 gegraven. Met de bedoeling het overvloedige water van de Leie af te voeren. Stroomopwaarts, in de richting van Gent, is het kanaal vanaf Balgerhoeke bevaarbaar. De bijnaam „de Stinker“ was spijtig genoeg niet uit de lucht gegrepen. Het water dat er langs afgevoerd werd was zwaar vervuild door industriële vestigingen en het roten van vlas. Geen vis die het daarin uithield. Het water was dus zo dood als leverpastei. Nog niet zo lang geleden zijn de zaken echter ten goede gekeerd en stinkt „de Stinker“ niet meer. Er kan zelfs in gevist worden. Met resultaat, wel te verstaan.

In Oostkerke kruisen beide kanalen de Damse Vaart. Weliswaar lag het traject dat voor deze wandeling was uitgezet niet zo dat ik deze kruising ook dit keer weer te zien kreeg. De Damse Vaart werd al veel eerder dan de tweelingen gegraven en dat was met de duidelijke bedoeling een bevaarbaar kanaal aan te leggen. Het zou zelfs een tijdlang economisch belangrijk blijven. Er stelde zich echter een probleem waar al dat gekanaliseerde water op dezelfde plek aankwam. De scheepvaart mocht namelijk van die kruising geen hinder ondervinden. Daar werd een ingenieuze oplossing voor gevonden met de constructie van de zogenaamde „Siphon“. Dat bestond erin dat de Blinker en de Stinker onder de Damse Vaart door doken! Schepen op de Damse Vaart konden zodoende ongehinderd hun weg vervolgen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de Siphon door de Duitsers opgeblazen. Later werd dat niet meer hersteld omdat de scheepvaart op de Damse Vaart toch al niet veel belang meer had.

Betekenden ze voor de scheepvaart niets, de kanalen hadden wel een impact op het verloop van de Tweede Wereldoorlog. Hier werd namelijk de geallieerde opmars tijdelijk tot staan gebracht. Daardoor bleef een klein stukje België ten noorden van de kanalen langer bezet. Pas in november 1944 werd dat deeltje van het koninkrijk bevrijd.

De veldslag om de kanalen staat bekend als de Slag om het Molentje. „Het Molentje“ is een wijk van Moerkerke. Er werd daar een bloedige strijd uitgevochten die vele mensenlevens kostte. Zoals zovele van dat soort offers bleek dat uiteindelijk zinloos geweest te zijn. Sinds de landing in Normandië waren de geallieerden in snel tempo opgerukt richting Duitsland. Op 13 september 1944 zouden Canadese infanteriesoldaten het Leopold- en Schipdonkkanaal oversteken om een bruggenhoofd te vestigen ter hoogte van de wijk „Het Molentje“. Daarna zouden de genietroepen een stalen brug slaan over de kanalen. Dit zou de mogelijkheid geven aan de geallieerde tanks om snel te kunnen doorstoten tot Bressens. Hetgeen er dan weer toe zou leiden dat de linkeroever van de Schelde volledig zou kunnen vrijgemaakt worden. Het oogmerk was om de haven van Antwerpen te kunnen gebruiken voor de aanvoer van materieel en voorraden. De Duitsers op de oevers van de Noordzee en de Schelde hadden dat altijd al verhinderd. Het was de bedoeling alles in een paar dagen rond te hebben.

In zijn waanzin besliste Hitler dat ten allen prijze stand moest gehouden worden langs het Leopoldkanaal. De stellingen moesten daartoe aanmerkelijk versterkt worden. Hetgeen ook stipt werd uitgevoerd. Kanonnen, antitankwapens en granaatwerpers werden in stelling gebracht. Scherpschuttersputten, loopgraven en mitrailleursnesten werden uitgegraven. De Wehrmacht was er klaar voor om de snel naderende Canadezen te weerstaan. De rest van het perfide plan van de Duitsers trad ook in werking. In de morgen van 10 september werden vooreerst de bruggen over de kanalen opgeblazen. Kort daarna werden ook nog de sluizen opengezet en geleidelijk overstroonden de landerijen. Om te vermijden dat de kerk van Moerkerke door de geallieerden zou kunnen gebruikt worden als observatiepost, werd met negen schoten van een Flakgeschut de toren neergehaald.

De oprukkende Canadezen werden door de Duitsers in de tang genomen. De strijd ont-aardde in vreselijke huis-aan-huis, zelfs in lijf-aan-lijf-gevechten. Zeventien uur lang probeerden de Canadezen stand te houden. Door het aanhoudende Duitse artillerie- en mitrailleurvuur kon de voorziene brug echter niet geplaatst worden. De munitie van de bevrijders raakte op en met de moed der wanhoop gingen de gevechten door met messen, bajonetten en buitgemaakte wapens. De situatie was uitzichtloos voor de bevrijders en ze moesten zich terugtrekken. De Duitsers voerden met succes hun orders uit. De Canadezen zijn er nooit in geslaagd om langs hier de rest van België te bevrijden.

Op de wijk „Het Molentje“ staat nu een bescheiden monument ter nagedachtenis van de tragische gebeurtenissen die er zich voordeden in de nacht van 13 op 14 september 1944 waarbij vele soldaten (Canadese zowel als Duitse), maar ook burgers het leven lieten.

„*May this never happen again...*“ Een straat in Moerkerke is overigens genoemd naar het regiment Canadezen dat hier heeft slag geleverd: de Algonquinstraat.

Vanaf de kanaaldijk: een blik over het oneindige, vlakke land.

Het is zo plat meneer

Een groot stuk van de wandeling ging, in twee delen, langs de kanalen. Lange, rechte stukken. Er zit nauwelijks een bocht in deze waterwegen. Althans toch niet in het deel ervan waar ik deze keer gelopen heb.

Waar je onderweg op de dijk ook je ook de ogen richt, links of rechts, je kijkt steeds in de schijnbare oneindigheid van een uitermate vlak landschap. Het ziet eruit alsof je elk ogenblik door de wind kan gegrepen worden en je over de horizon zal tuimelen. Het moet een verpletterende indruk gemaakt hebben op de

Waal Jacques Brel. Hij die uit een streek kwam waar de einder wel steeds door een of andere heuvel of berg wordt afgedekt. Le plat pays... Bovendien leek het erop dat een deel van dit lied speciaal voor vandaag werd geschreven:

*„Wanneer de lage lucht vlak over het water scheert,
Wanneer de lage lucht ons nederigheid leert,
Wanneer de lage lucht er grijs als leistein is,
Wanneer de lage lucht er vaal als keileem is, ...“*
En dat was het. Helemaal.

Kerk in het moer

De wandeling ging op Moerkerke aan. Dat werd spoedig genoeg duidelijk.

Moerkerke is geen deel van Maldegem maar van de stad Damme. Ik was dus van Oost- in West-Vlaanderen gewandeld. Brugge en Damme bleken niet eens zo veraf meer.

Moerkerke is waarschijnlijk ontstaan zo rond 1110. Over wat de naam van het dorp eigenlijk betekent bestaat verschil van mening. De een zegt dat de betekenis „kerk in het moeras“ is. „Nee“, zegt een ander, „het komt vanwege het feit dat hier turf gestoken werd“.

Hoe het ook zij, Moerkerke is ooit een levendig stadje geweest waar veel handel werd gedreven. Daar kwam een eind aan door het verzanden van het Zwin. Daardoor lag de plaats niet meer aan de zee en zo liep ook de handel vast in het zand. In de vroege Middeleeuwen viel Moerkerke onder het bestuur van Oostkerke maar in 1350 gaf de burgemeester van Oostkerke de parochie van Moerkerke haar onafhankelijkheid. Waarschijnlijk na de aanleg (in de 12^e eeuw) van een zeedijk tussen Damme en Den Hoorn. De Sint-Dionysiuskerk is, zonder overdrijven, gigantisch groot. Ik krijg meer en meer de indruk dat zelfs het kleinste gat ergens in de polder ooit, bij het bouwen van een kerk droomde van een kathedraal, dacht aan een basiliek maar uiteindelijk strandde bij iets net aan de onderkant daarvan. Met een resultaat dat dan wel zo groot en indrukwekkend mogelijk moest zijn.

De huidige kerk daar in Moerkerke werd ingewijd in 1870. Over de kerk(en) die er vóór die tijd gestaan hebben, is weinig bekend. Er is wat gebouwd, er is wat verwoest, er

De enorm grote Sint-Dionysiuskerk in Moerkerke

Het Posthuis, nu gewoon woonhuis

is wat ingestort en weer opgebouwd... Zoals verteld in het voorgaande werd in de laatste maanden van de Tweede Wereldoorlog de toren van de kerk kapotgeschoten. De toren werd na de oorlog heropgebouwd. Daarbij is hij ongeveer zeven meter lager geworden en iets anders van vorm dan tevoren.

Het centrum van Moerkerke heeft... iets. Ik kan er niet precies de vinger op leggen. Het is een van die situaties waarbij je getroffen wordt door een of ander zonder dat je het kan benoemen. Misschien heeft het te maken met het voorkomen van oude huizen, gaande van zeer oud tot gewoon... oud, en daartussen nieuwbouw die zelden storend is.

Het geheel straalt iets vertrouwd uit zonder kneuterig te zijn. Gevels met parament metselwerk die bij mij de associatie oproepen met de jaren twintig van vorige eeuw. Misschien is dat ten onrechte, ik ben helemaal niet thuis in architectuur. Alleszins is wat het „Posthuis“ was nu alleen nog maar een woonhuis. Een steen in de gevel vermeldt nog de oorspronkelijke bestemming van het gebouw.

Het kasteel

Het kasteel van Moerkerke

Tegenover de controlepost bevond zich een kasteel. En niet zo'n kleintje. Al scheen het me toe dat een flink gedeelte nieuw gebouwd was en dat men zich niet al te veel moeite had getroost om dat authentiek te laten schijnen. Ook de hedendaagse bestemming van het geheel vond ik wat verdacht. Het blijken nu feestzalen te zijn. Volgens hun eigen propaganda kan je daar je wildste feestideeën gestalte geven. Nog even had ik gehoopt dat het kasteel wat te maken zou hebben gehad met de dichter, schrijver en vertaler Jacob van Maerlant. Omdat er onderweg een „Van Maerlant-

route“ te vinden was die aangeduid werd met de bekende zeshoekige bordjes met blauwe tekst op een witte achtergrond. De man heeft alleszins wat te betekenen gehad in de streek en zelfs ver daarbuiten. Maerlant werd geboren in de omgeving van Brugge en hij vestigde zich later in Damme. Omstreeks 1260 werd hij koster in het plaatsje Maerlant op Voorne, vlakbij Brielle, waar hij met schrijven begon. Hij ligt begraven onder een blinde zerk in de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Damme. Dat heeft hij zelf zo gewild want hij redeneerde dat het niet hijzelf zou zijn die er onder lag, onder dat zerk, maar wel zijn lijk. Een vuurvaste redenering.

Het kasteel in Moerkerke heeft echter een heel andere achtergrond en historie. Oorspronkelijk was het kasteel eigendom van de familie „van Moerkerke“. In de 14^e eeuw kwam daar verandering in toen een andere adellijke familie, „van Praet“, het roer in handen nam. Deze laatste familie was van heel belangrijke, oude adel. Het heet dat Lodewijk van Praet

zelfs het huwelijk tussen Margareta van Male (gravin van Vlaanderen) en Filips de Stoute (hertog van Bourgondië) mogelijk zou gemaakt hebben. Een soort adellijke koppelaar dus. In de 16^e eeuw verkochten de van Praets het kasteel en nadien raakte het eigendom een beetje op drift. Nadat een aantal verschillende adellijke families er hadden geresideerd en het in eigendom hadden, werd het kasteel in 1922 gekocht door de broeders Xaverianen. Die maakten er een school van. Ook al iets wat niet heeft stand gehouden. Uiteindelijk kwam er dan een zekere kolonel van de Broeck wonen. Toen die het domein in 1964 kocht, was het zo goed als een ruïne. Onder zijn leiding werd het gerestaureerd. Hij beperkte zich niet tot het restaureren alleen maar hij liet er tevens een linker- en rechtereuleugel aanbouwen.

Het gebouw heeft tijdens zijn bestaan nog veel meer verbouwingen doorgemaakt en dat is er aan te zien. Het eerste kasteel bestond uit een centrale, vierkante toren (donjon), gebouwd op een motte (kunstmatige heuvel) met een opperhof. De toren vormde de eigenlijke verdediging en was gericht naar de zee. De toegang tot de slottoren was mogelijk via een houten ophaalbrug. Dat heeft men kunnen concluderen uit de sporen ervan die teruggevonden werden.

Eén van de bekendste bewoners was Karel van Sint-Omaers. Hij woonde hier in de 16e eeuw. Voor de verandering was deze Karel nu eens geen vechtjas maar werd hij tot één van de belangrijkste plantkundigen in de toenmalige wereld. Hij legde aan het kasteel van Moerkerke één van de eerste en mooiste botanische tuinen van ons land aan. De man had nog wat meer in zijn mars want er is ook een unieke collectie aquarellen van zijn hand bekend. In een tijd dat de fotografie nog lang niet bestond moesten die botanici wel op hun eigen of andermans tekenkunst terugvallen om hun studies te documenteren.

Nog interessant om te weten: in de linkervleugel bevindt zich nog een ijskelder.

Rond het kasteel is een uitgestrekte, mooie tuin met een vijver aangelegd.

Nabij Sidon

De tweede lus van het uitgezette traject vertrok bij het kasteel en eindigde daar ook. Met onderweg het tweede stuk van de tocht langs de tweelingkanalen en een hele trip door de polder daar vlakbij.

Het oude, scheve kapelletje van de Waterhoek

Toen de kerktoeren van Moerkerke al een hele tijd weer in het zicht was, kwam ik voorbij aan een wegkapelletje dat door zijn uitzicht direct de aandacht trok. Er is wel wat voor nodig om dat te doen want de streek rond Damme is redelijk verzadigd met allerlei bouwseltjes die de volksdevotie ondersteunden. Iemand is bezig geweest met het tellen van die kapelletjes en die kwam tot meer dan veertig over gans het grondgebied van de stad. Waar ik naar stond te kijken, daar langs die smalle asfaltbaan, was de kapel van de Waterhoek. Oud, dat zag je zo. En bijzonder scheef gebouwd. Het eenvoudige, witgeschilderde kapelletje met rode dakpannen is wellicht het oudste nog bestaande straatkapelletje in Damme.

Het werd gebouwd om bescherming tegen en genezing van de moeraskoorts af te smeken. Het kwam eerder al ter sprake dat de malaria hier inderdaad voorkwam nadat het water niet meer kon afgevoerd worden van de akkers en landerijen.

Nadat een storm in augustus 2003 het kapelletje ernstig beschadigd had, besloot de lokale heemkundige kring zich erover te ontfemen. Ze lieten het restaureren. Het kapelletje werd in april 2004 plechtig opnieuw ingehuldigd. Het staat er sindsdien weer fris bij.

Op het laatste deel van de wandeling passeerde ik aan nog een merkwaardige kapel. Alleen al de naam intrigeerde me bijzonder: de kapel van Sarepta. De naam van de kapel en

Het schilderij van Bernardo Strozza dat het verhaal van de weduwe van Sarepta voorstelt

haar geschiedenis hebben alweer een verhaal te vertellen.

In de bijbel staat te lezen dat de Heer zijn dienaar en profeet Elia (of Eliah, dat kan ook, de registers van de burgerlijke stand uit die tijd zijn niet meer terug te vinden) op de proef wilde stellen. Om na te gaan of die wel goed genoeg was om in de boeken te komen, wellicht. Jahwe sprak tot Elia: „Ga naar Sarefat, een stad in Fenicië, ten zuiden van Sidon, in het Grieks Sarepta geheten. En daar zal een weduwe voor je zorgen“. Wanneer er vroeger een stem van boven klonk werd dat serieus genomen. Nu zou men gaan zoeken naar verborgen luidsprekers. Goed, Elia ging dus, blindelings erop ver-

trouwend dat alles wel in orde zou komen. In Sarepta trof hij inderdaad een weduwe maar het mens was in zeer slechte doen. Ze was, wanneer ze Elia ontmoet, hout aan het sprokelen. Dat deed ze om met het laatste beetje meel en de laatste druppels olie die haar nog restten een brood te kunnen bakken voor haar zelf en haar zoon. Elia vroeg haar om hem een brood te brengen. Wat dus nogal ongelegen kwam. Maar hij zei erbij: „Vrees niet, wees niet bang“ (ja, die mannen hadden gewoonte zichzelf nogal eens te herhalen). Hij riep de vrouw dus op hem te vertrouwen zoals hij op het woord van Jahwe had vertrouwd. Waarna het tijd wordt voor een wonder. De vrouw schonk hem inderdaad haar vertrouwen: zij bakte brood voor Elia. Wonderlijk genoeg bleven er dan nog genoeg ingrediënten over om ook voor zichzelf en voor haar zoon een broodje in de oven te leggen. Van dan af raakte de pot met meel maar niet meer leeg. En de kruik met olie ook niet! Maar let op: het

wordt nog veel straffer want het blijft niet bij dat ene wonder. Elia trok bij de weduwe in (zal daar een beetje over geroddeld zijn, ja) en wanneer de zoon enige tijd later heel erg ziek wordt en sterft, wekte Elia hem weer tot leven.

Tot daar Sarepta zelf, nu nog de kapel van. Het is een architecturaal buitenbeentje. Als ze al een stijl heeft dan moet het een soort oosters-byzantijns zijn. Ze werd gebouwd in 1923 met de oude stenen van de vroegere abdijkerke, die in 1922 gesloopt werd.

In 1486 hadden de zusters van het Sint-Elisabethklooster van Biervliet zich hier te Moerkerke gevestigd op

Een curieus bouwsel: de kapel van Sarepta

het vervallen landgoed „Ter Stove“. Ze bouwden er een kloostertje. Als gevolg van de godsdienstoorlogen, verhuisden ze in 1579 naar Brugge en daarna naar Damme. In 1617 doken ze opnieuw op in Brugge waar ze het Hof van Sint-Pol langs de Lange Rei tot klooster verbouwden. Waar hier in Moerkerke eens de abdij stond is nu een hoeve te vinden die, hoe toepasselijk, de naam Sarepta heeft meegekregen. De Heemkundige Kring „t Zwin Rechteroever“ ontfermde zich over wat er nog restte van de kapel en ze werd grondig opgeknapt.

Aanslagen

Ik werd op deze tocht tot drie keer toe belaagd. Twee keer door een hond. De eerste keer was toen ik bijna bij de rust- en controlepost arriveerde. Een bewoner van het schilderach-

De kerk van Donk. Ook al geen kleintje

tige plaatsje was met een aangelijnde herdershond op weg. Naar de bakker, bleek later. Zoals ik dat steeds doe heb ik de man beleefd gegroet. Daarbij moet de hond zich in zijn privésfeer aangetast gevoeld hebben want hij deed een uitval naar mij. Grommend, kwijlend en met blikkerende tanden. In grote stijl. Het was slechts dankzij het feit dat het baasje met zijn hele gewicht aan de lijn ging hangen dat voorkomen werd dat ik lichamelijke schade ondervond. Wil toch wel het geval dat later, na de controle toen ik mijn weg vervolgde, ik dat duo weer tegenkwam! Waarbij ik

die keer wijselijk een grote afstand heb bewaard. Om met Horatio te spreken: „*Cane pejus et angui*“. Met andere woorden: „Hij gaat er voor uit de weg als voor honden en adders“. Ik had aan de hond al genoeg, dank je wel.

De tweede ontmoeting met een vertegenwoordiger van het soort canis-en-nog-wat, was veel vriendelijker en gebeurde kort na het voorgaande. Toen ik net de dijk langs de kanalen weer had beklommen. Dit keer was het een golden retriever die aan een zeer lange lijn werd gevoerd. Die kwam kwispelstaartend op me af en nadat hij mij op mijn geurplaatje had onderzocht, begon het beest rond te springen alsof hij een lading rubberballen had ingeslikt. Volgens de eigenaar die hij meevoerde was het beest ongelooflijk nieuwsgierig en was het ondertussen al een paar keer nodig geweest de lijn haastig in te nemen om te belletten dat de hond in het kanaal achter de eendjes aan zou gaan zwemmen. Ik werd door het baasje stiekem van een hondensnoepje voorzien dat ik met wat reserve aan het alweer alarmerend grote gebit van de hond heb prijsgegeven. Waarna die nog wat hoger begon te springen. Totdat iets anders zijn aandacht vroeg.

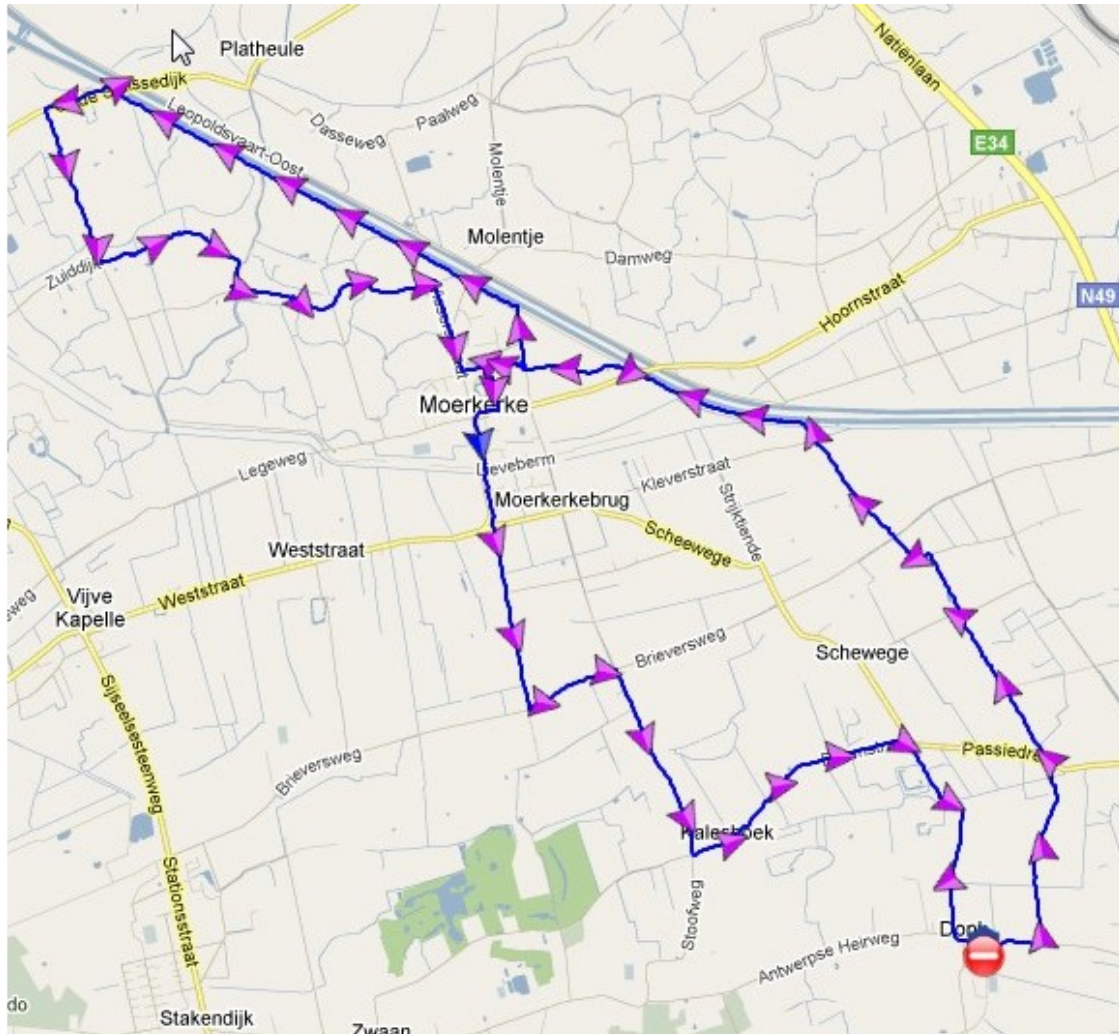
Het waren niet alleen kapelletjes die onderweg te zien waren. Little brother is watching you

Een ritselend blad of een passerende fiets, ik wil het kwijt zijn. De man wenste mij tot afscheid „de naarstigheid“. Iets wat ik in lange tijd niet meer gehoord had. Het is te vertalen en te begrijpen als de wens dat wat je verder doet, met plezier zal gedaan worden.

Bij de derde aanslag op mijn persoon was een motorvoertuig gemoeid en het had verkeerd kunnen aflopen. Ter hoogte van een rommelig erf stond een auto met draaiende motor op de oprit. Met zijn voorkant naar de smalle baan gericht. Niets aan de hand

want ik liep netjes aan de overkant van het baantje. Maar net op het moment dat ik voor de

oprit verscheen gaf de bestuurder een flinke dot gas en schoot het voertuig vooruit. Een poenige 4×4 waarvoor de eigenaar waarschijnlijk tot een uitwisseling had moeten besluiten om hem te verwerven. Een deel van zijn hersens afstaan, met name. Net op tijd kwam de bestuurder tot de vaststelling dat zich voor de motorkap een persoon bevond. Ik dus. Zodat mits scherp afremmen alles nog zonder bloedvergieten afliep. Waarbij ik er nog steeds niet uit ben of de man achter het stuur op het oog had me flink te doen schrikken, of dat het werkelijk een vergissing was. Het scheelde dus niet al te veel of de profeet Elia was er aan te pas moeten komen om een en ander weer recht te breien.

De track van deze wandeling, 20,2 kilometer lang.

© 2011 Michel Christiaens